

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว

สุนิสา รื่นมาลี¹ และศิริพร โกวิท²

วันได้รับบทความ: 1 กุมภาพันธ์ 2565 วันแก้ไข: 26 เมษายน 2565 วันยอมรับเผยแพร่: 5 พฤษภาคม 2565

บทคัดย่อ

ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาเบื้องต้นของความสงบสุขของสังคม ปัญหาความรุนแรงที่พบบ่อยได้แก่ สามีทำร้ายภรรยา การทารุณเด็ก การใช้แรงงานเด็ก และจัดเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวบุคคลที่ถูกกระทำ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมรวมไปถึงผลกระทบต่อครอบครัว จึงถึงขั้นศาลและมีการฟ้องร้องคดีจนความสัมพันธ์นั้นจบลง หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยรักษาความสัมพันธ์นั้นได้ ตกลงกันได้และสร้างความเข้าใจให้กันได้ โดยใช้กระบวนการระงับข้อพิพาทเรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” เพื่อให้คู่ความในคดีได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมการยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาท ผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทย่อมทำให้ประชาชนผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็วเป็นธรรมและได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้วยความรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมนา ศาลกระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรีที่ได้รับการคุ้มครองตามกระบวนการต่อไป

คำสำคัญ : ความรุนแรงในครอบครัว การไกล่เกลี่ย กระบวนการยุติธรรม

¹ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

² คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

Alternative Justice for Domestic Violence Abuse

Sunisa Reunmalee¹ & Siporn Kovit²

Received: February 1, 2022 Revised: April 26, 2022 Accepted: May 5, 2022

Abstract

The problem of domestic violence is a primary problem of social peace issues. The most common types of violence are husbands attacking wives, child abuse and child labor. Domestic violence is illegal and its effects on the victims whether physical, mental or behavioral also impact families. So, victims can go to court and file a lawsuit to end the relationship. But there are several alternative justice systems that can help maintain that relationship by helping parties agree and understand each other by using a dispute settlement process called “mediation”. This allows the parties in the case to have the opportunity to negotiate and settle the dispute with a compromise using a mediator to help with the negotiations and settlement. As a result of mediation, the victims will be able to access the justice system with ease, speed and fairness and the damage will be resolved quickly without having to pay court fees. The process of justice in society should help prevent violence within the family on the basis of fundamental human rights, being aware of the risks to victims of abuse from family members, and providing children and women protection according to the next process.

Keywords: Domestic Violence, Mediation, Judicial Process

¹ Ministry of Social Development and Human Security (Corresponding author)

² Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

บทนำ (Introduction)

“ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว” มักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของภายในครอบครัวที่ต้องจัดการแก้ไข ปัญหาคนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว เป็นภาพความรุนแรงของที่เกิดจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีทำร้ายภรรยา บิดาและ/หรือมารดาทำร้ายบุตร หรือ ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ เป็นญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ หรือเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม หรือในทางกลับกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ภรรยาทำร้ายสามี นั้น เป็น “ปัญหาสังคมกึ่งอาชญากรรม” ที่มีจำนวนความถี่และทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบันอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในบ้านหรือนอกบ้าน และทุกคนในสังคมก็ยังคงมองว่าปัญหาเกิดขึ้นในครอบครัวคนในครอบครัวก็ควรแก้ไขปัญหากันเอง

สำหรับสถิติความรุนแรงในครอบครัว สถานการณ์ในปัจจุบันก็ยังคงมีให้พบเห็นกันอยู่ทุกวัน มูลนิธิชายหญิงก้าวไกล สำรวจสถิติความรุนแรงในครอบครัวรอบครึ่งปี 2563 โดยรวบรวมจากหนังสือพิมพ์ 9 ฉบับ ตั้งแต่เดือน มกราคมถึงมิถุนายน 2563 พบว่า มีการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวสูงถึง 350 ข่าว แบ่งตามประเภทข่าวความรุนแรง เป็นข่าวการฆ่ากันตาย 201 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมา คือ ข่าวการทำร้ายกัน 51 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 14.6 ข่าวการฆ่าตัวตาย 38 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 10.9 และข่าวความรุนแรงทางเพศของบุคคลในครอบครัว 31 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 8.9 สุดท้ายคือ ข่าวการตั้งครรภ์ไม่พร้อม 10 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.9 (Thai PBS, 2563)

ภาพที่ 1 สรุปสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวจากข่าวหนังสือพิมพ์ ครึ่งปี 2563

ที่มา : Thai PBS (2563)

จำแนกประเภทตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ

ผู้กระทำ	จำนวน	ร้อยละ	ปัจจัยกระตุ้น (ข่าว)	
			เหล่า	ยาเสพติด
ระหว่างสามี-ภรรยา				
สามีกระทำต่อภรรยา	65	62.5	20	4
สามีกระทำต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง	28	26.9	6	1
ภรรยากระทำต่อสามี	9	8.7	6	-
ภรรยากระทำกับผู้ที่เกี่ยวข้อง	2	1.9	1	-
รวม	104	100	33	5
ระหว่างพ่อ-แม่-ลูก				
ลูกกระทำต่อพ่อ/แม่ (ฆ่าแม่ 8 ข่าว, ฆ่าพ่อ 14 , ฆ่าพ่อเลี้ยงแม่เลี้ยง 6 , พยายามฆ่าพ่อแม่ 1)	29	64.4	9	10
พ่อกระทำต่อลูก	10	15.6	5	4
แม่กระทำต่อลูก	7	20.0	-	-
รวม	46	100	14	14

ตารางที่ 1 แสดงจำแนกประเภทตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำและผู้กระทำ
ที่มา : Thai PBS (2563)

จำแนกมูลเหตุ ตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำ

สามีเป็นผู้กระทำต่อภรรยา

1. สามีหึงหวง ระแวงว่าจะนอกใจ
2. สามีตามใจแต่ภรรยาไม่ยอมคืนดีด้วย
3. ปัญหาเรื่องทรัพย์สิน/ขัดแย้งเรื่องเงิน/ปัญหาธุรกิจ
4. โมโหที่ภรรยาขัดใจ/เครียด
5. เมาเหล่า/ยาเสพติดแล้วคลุ้มคลั่งหาเรื่องทะเลาะ
6. มีอาการป่วย

1. ถูกสามีทำร้ายร่างกายก่อน
2. หาความขัดแย้ง
3. แค้นสามีนำไปซื้อเหล่า
4. ถูกสามีข่มขู่

ภรรยาเป็นผู้กระทำต่อสามี

หมายเหตุ เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย

ภาพที่ 2 แสดงจำแนกมูลเหตุ ตามความสัมพันธ์ของผู้กระทำ
ที่มา : Thai PBS (2563)

เมื่อเปรียบเทียบข่าวความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในรอบครึ่งปี 2563 เทียบกับปี 2559 พบว่า สูงขึ้นถึงร้อยละ 50 และสูงขึ้นกว่าปี 2561 ร้อยละ 12 โดยในครึ่งปี 2563 ข่าวอันดับ 1 ยังเป็นข่าวการฆ่ากันในครอบครัว เป็นสามีกระทำต่อภรรยาสูงถึง 65 ข่าว โดยมีมูลจากหลายปัจจัย ทั้งหึงหวง ระแวงว่าจะนอกใจ ปัญหาเรื่องทรัพย์สินขัดแย้งเรื่องเงิน ปัญหาธุรกิจ ความเครียด ความรุนแรงในครอบครัวที่ผู้หญิงและเด็กได้รับ มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย แต่ปัจจัยหลักที่พบคือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มักจะเป็นปัจจัยร่วมสำคัญ โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ทุกคนอยู่บ้าน จนอาจทำให้เกิดปัญหาทางการเงินขาดรายได้ เมื่อมีปัญหา ก็เริ่มมีการใช้ความรุนแรง ฝ่ายที่ถูกกระทำก็จะเริ่มเกิดความกลัว กระทั่งจิตใจ และปัญหาก็ยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ในต่างประเทศก็มีรายงานสถิติการหย่าร้างที่เพิ่มขึ้นในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (Thai PBS, 2563)

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในต่างประเทศก็มีความรุนแรงขึ้นเช่นกัน ตั้งแต่เดือนเมษายน 2563 ที่รัฐบาลในหลายประเทศทั่วโลก เริ่มกำหนดนโยบายให้ลือคดาวน์ การหยุดพักงาน หรือการทำงานที่บ้าน เด็กนักเรียนที่ต้องปรับเป็นการเรียนออนไลน์อยู่ที่บ้าน กลายเป็นสถานการณ์ที่เพิ่มความตึงเครียด และกดดันในครอบครัว WHO, UN Women และ UNICEF ต่างเรียกร้องให้ปกป้องเด็กจากความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นในช่วงลือคดาวน์นี้ (Piquero, Jennings, Jemison, Kaukinen, & Knaut, 2020) มีการศึกษาวิจัยในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ในประเทศออสเตรเลียมีสถิติความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้หญิงตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น 23.9% และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีก (Neil, 2020) และในประเทศบราซิล สเปน ไชปรัส และสหราชอาณาจักร ได้รับรายงานจากการรวบรวมสถิติ สายด่วนให้คำปรึกษาและขอความช่วยเหลือว่า มีการโทรศัพท์ขอความช่วยเหลือเนื่องจากเหตุความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น ทั้งการรายงานจาก Google Report ว่า มีคำค้นหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรุนแรงในครอบครัว เพิ่มขึ้นถึง 75% ทั้งนี้ ก็เนื่องจากเหตุผลเดียวกับที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น คือการระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้คนต้องอยู่บ้าน ห่างจากสังคม การหยุดงานที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเศรษฐกิจ ในครัวเรือน ในประเทศจีนก็พบว่า แรงกดดันต่างๆภายในครอบครัวจากพ่อแม่ที่ว่างงาน ก็ส่งผลให้เกิดความสับสน ซึมเศร้าจากการดำเนินชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เด็กในครอบครัวก็ถูกกระทำรุนแรงจากพ่อแม่เพิ่มมากขึ้น (Humphreys, Thwint, & Zeanah, 2020)

ที่ผ่านมาสังคมไทยได้ใช้วิธีการจัดการกับปัญหาความรุนแรง ที่เกิดจากสามีทำร้ายภรรยาหลายลักษณะ หลายวิธีการ อาทิเช่น การปล่อยให้เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นเพียง "เรื่องภายในครอบครัว" ที่ทั้งสองฝ่ายจะต้องจัดการแก้ปัญหาตนเอง ไม่ใช่เรื่องของคนนอกครอบครัวจะเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งผลที่เกิดตามมา คือ ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าจะต้องยอมรับสัมพันธภาพเชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของฝ่ายที่ก้าวร้าวและแข็งแรงกว่าเสมอมา และส่วนใหญ่ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายที่ต้องยอมรับสภาพการตกเป็นเบี้ยล่างและสั่งสมความรู้สึกหวาดกลัว เจ็บแค้น รวมทั้งเก็บกดความโกรธเคืองดังกล่าไว้ตลอดเวลา รอการระเบิดทางอารมณ์ตอบโต้ หรือระบายต่อบุตรหลาน หรือสร้างบุคลิกภาพ สร้างตัวตนแห่งตนเองในภาพลักษณ์ใหม่ที่ซิ่นชา หยาบกระด้างแตกต่างไปจากเดิม อย่างไรก็ตามเมื่อ "สังคมไทย" มีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น และ "รัฐ" ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องราวเกี่ยวกับความ

รุนแรงรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวมากขึ้น (Bopitv, 2008) ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรี ซึ่งในปัจจุบันได้มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายฉบับนี้ มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เนื่องจากการใช้มาตรฐานทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาบางสถานการณ์มีความไม่เหมาะสม เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟู หรือปกป้องคุ้มครอง แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกฎหมายอาญา คือมีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวได้ในทางอ้อมอีกด้วย (ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ, 2560) จากสภาพปัญหา “ปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัว” ในกระบวนการยุติธรรมมิได้มีเพียงแต่การ “ฟ้องคดี” เพื่อตัดสินข้อขัดแย้ง หรือข้อพิพาท หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยให้คู่พิพาทได้เลือกใช้ อีกทั้งยังเป็นการรักษาความสัมพันธ์อันดี ตกลงกันได้และสร้างความเข้าใจให้กันได้ โดยใช้ กระบวนการระงับข้อพิพาท เรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” หรือ “การประนีประนอม” สำหรับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในครอบครัวถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว ดังนั้นการแก้ไขปัญหาจึงควรเป็นไปด้วยความเข้าใจและรักษาความสัมพันธ์อันดีต่อกันให้ได้มากที่สุด รูปแบบหรือวิธีการที่สามารถจะทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงได้โดยรวดเร็วในแบบง่ายที่สุด หรือเร็วที่สุดคือการพูดคุยกันการเจรจาระหว่างคู่กรณีหากสามารถตกลงกันได้ในการเจรจากันเองของคู่กรณีนั้นก็就不用ส่งผลกระทบไปยังบุคคลอื่น ๆ ในสังคมแต่หากไม่สามารถตกลงกันได้จึงจำเป็นต้องมีบุคคลที่สามเข้ามาเป็นผู้ประสานความสามัคคีให้แก่คู่กรณีที่พิพาทนั้น โดยบุคคลที่จะมาเป็นคนกลางในการระงับข้อพิพาทนั้น จะต้องเป็นบุคคลที่วางตัวเป็นกลางจริง ๆ และต้องเป็นบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือของทั้งสองฝ่ายที่เกิดความพิพาทกันนั้น จึงจะสามารถทำให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงได้ โดยการไกล่เกลี่ยนั้นต้องหาทางผ่อนปรนให้แกกันและกันด้วยให้สามารถยอมรับเงื่อนไขต่อกันได้ทั้งสองฝ่าย สำหรับบทความวิชาการนี้จะกล่าวถึง กระบวนการยุติธรรมทางเลือกสำหรับคดีความรุนแรงในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษากระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ทำให้คดีความรุนแรงในครอบครัว ไม่ต้องขึ้นศาล ความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วิธีการและขั้นตอนกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เข้ามาคุ้มครอง ปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีเข้าสู่กระบวนการศาลซึ่งจะได้นำเสนอในแต่ละประเด็นโดยละเอียดต่อไป

ความหมายและประเภทของความรุนแรงในครอบครัว

ความหมายความรุนแรงในครอบครัว

“ความรุนแรงในครอบครัว” หมายความว่า การกระทำความผิดใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำความผิดโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบแต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

“บุคคลในครอบครัว” หมายความว่า คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550, 14 สิงหาคม 2550)

ประเภทของความรุนแรงในครอบครัว ดังนี้

ความรุนแรงทางร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยใช้กำลัง เช่น ตบ ตี ทุบ ผลัก กัด ตะ หรือใช้กำลังเพื่อข่มขู่ เป็นต้น รวมถึงการขว้างปาข้าวของจนเสียหาย และการทำร้ายสัตว์เลี้ยงด้วย

ความรุนแรงทางคำพูด พูดโดยใช้อารมณ์ ตะคอก พูดจาหยาบค้าย ใช้ถ้อยคำทำร้ายจิตใจ เหยียดหยาม ข่มขู่ ทำให้กลัวหรืออับอาย

ความรุนแรงทางเพศ ใช้กำลังหรือข่มขู่เพื่อลวนลามทางเพศ เช่น จับของสงวนหรือสัมผัสร่างกายส่อไปในเรื่องทางเพศโดยผู้ถูกกระทำไม่เต็มใจ ข่มขืน หรือบังคับให้ดูขณะมีเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ความรุนแรงทางอารมณ์ ผู้กระทำอาจพยายามใช้อารมณ์เพื่อควบคุมอีกฝ่ายโดยไม่รู้ตัว เช่น กล่าวหาว่าคนรักนอกใจ พยายามเช็คโทรศัพท์มือถือของอีกฝ่ายตลอดเวลา ใช้คำว่ากล่าวที่รุนแรงเมื่ออีกฝ่ายทำไม่ได้ตั้งใจ วิพากษ์วิจารณ์การแต่งตัว บุคลิก และลักษณะการใช้ชีวิตโดยห้ามอีกฝ่ายตอบโต้เพื่อให้อยู่ภายใต้การควบคุมเป็นต้น นอกจากนี้ ความรุนแรงทางอารมณ์ยังรวมถึงการเพิกเฉยและไม่สนใจจนทำให้คุณภาพชีวิตของอีกฝ่ายแย่งลง เช่น ไม่ดูแล ไม่ให้กินอาหาร ไม่พาไปหาหมอ ไม่ให้ไปโรงเรียนหรือไปทำงาน ห้ามไปพบผู้อื่น และไม่แสดงความรักความห่วงใย เป็นต้น (Pobpad, 2561)

ความรุนแรงในครอบครัวเกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ

1. ตัวบุคคล ที่มาจากโรคทางกายและจิตใจ ที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ เช่น การป่วยทางสมอง รวมถึงการใช้สารเสพติด
2. ครอบครัว ที่เกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปในทิศทางไม่ดี มีปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้สภาพจิตใจแย่ ก็ทำให้เกิดปัญหาการถกเถียงกันภายในครอบครัวและสุดท้ายเกิดการใช้ความรุนแรง
3. พฤติกรรมเลียนแบบ หมายถึง การอยู่ในสังคมของผู้ที่ใช้ความรุนแรง ก็อาจทำให้เกิดพฤติกรรมในลักษณะเดียวกันได้ (ชุตินาฏ พงษ์ทองวัฒนา, 2561)

ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

เหยื่อที่เผชิญความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมอาจเกิดความเครียดอย่างต่อเนื่องจนส่งผลต่อสุขภาพกายและใจ โดยเฉพาะเด็กที่บางครั้งก็เป็นเหยื่อเอง หรือบางครั้งก็ได้รับผลกระทบทางจิตใจจากการเห็นพ่อแม่ทะเลาะหรือใช้กำลังทำร้ายกัน ซึ่งมักเป็นผลกระทบในระยะยาวและอาจกินเวลานานจนกระทั่งเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ การถูกใช้ความรุนแรงหรือเห็นผู้อื่นในครอบครัวเผชิญความรุนแรงอาจทำให้เด็กรู้สึกหวาดกลัว เศร้า สับสน และมีความสุข เพราะไม่รู้ว่าจะป้องกันตัวเองและหาทางแก้ไขอย่างไร รวมทั้งอาจรู้สึกกังวลถึงความปลอดภัยของคนในครอบครัวที่อาจได้รับผลกระทบจากความรุนแรงนั้น และยังมีเด็กอีกหลายคนที่ไม่ใช่ตัวเองว่าเป็นสาเหตุของความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้ ความเครียดและความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นอาจส่งผลให้เด็กรู้สึกหุดหุดมีอาการคลื่นไส้ ปวดหัว ปวดท้อง หรือร้องไห้อย่างหนัก ไม่รับประทานอาหารหรือไม่รู้สึกอยากอาหาร นอนไม่หลับ หลับไม่สนิท ผื่นร้ายจนปัสสาวะรดที่นอน มีปัญหาในการพูดและการจดจ่อกับสิ่งต่าง ๆ ไม่อยากไปโรงเรียน รู้สึกว่าการเรียนเป็นเรื่องยาก ไม่อยากทำการบ้านและหมดความสนใจในการเล่นหรือพูดคุยกับเพื่อน บางรายอาจรู้สึกโกรธจนทำร้ายผู้อื่น ทำลายข้าวของ ตลอดจนอาจหนีไปพึ่งยาเสพติดหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อบรรเทาความทุกข์ (Pobpad, 2561) ยกตัวอย่างเช่น สามิภรรยาไปทานข้าวนอกบ้าน จู๋ ๆ มีโทรศัพท์เข้ามาเป็นเสียงผู้หญิง ภรรยาถามว่าเป็นใคร สามิเริ่มหงุดหงิด ไม่ตอบ หลังจากนั้นทั้งคู่กลับบ้านแต่สามิกลับไม่ขึ้นนอน อ้างว่าจะออกไปหาเพื่อน ภรรยาจึงสงสัยซักไ้ถามว่าจะไปหาผู้หญิงที่โทรศัพท์มาใช่ไหมสามิเลยหงุดหงิด เมื่อโดนรุกเข้าหนักๆก็โมโห กลายเป็นโต้เถียงกันหนักเข้าก็ลงไม้ลงมือ" (อินทชัย พานิชกุล, 2557)

การระงับข้อพิพาททางเลือกในคดีครอบครัว

โดยทั่วไปมีวิธีการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง ดังต่อไปนี้

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นวิธีการระงับข้อพิพาททางเลือกหนึ่งซึ่งถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สุดในการสื่อสารโดยตรงระหว่างคู่ขัดแย้งที่สมัครใจจะแก้ปัญหาระหว่างกันด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบถึงความต้องการหลักในการเจรจาต่อรองมีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขความขัดแย้ง เพื่อสร้างข้อตกลงระหว่างหลายฝ่าย เพื่อต่อรองเงื่อนไข หรือสนองต่อความพึงพอใจต่าง ๆ ทั้งนี้ การเจรจายังส่งผลต่อการรักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการเจรจาต่อรองจะมุ่งหมายให้ทั้งสองฝ่ายยอมโอนอ่อนให้แก่กันด้วยความสมัครใจ
2. การไกล่เกลี่ยหรือการประนอม (Mediation or Conciliation) คือ กระบวนการยุติหรือระงับข้อพิพาทด้วยความตกลงยินยอมของคู่ความเอง โดยที่มีบุคคลที่สามคือผู้ไกล่เกลี่ยมาเป็นคนกลางคอยช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะหาทางออกในการยุติ หรือระงับข้อพิพาทให้คู่ความต่อรองกันได้สำเร็จ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สนับสนุนและสร้างบรรยากาศฉันท์มิตร รวดเร็ว รักษาความสัมพันธ์และความลับของคู่กรณี

3. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) เป็นการระงับข้อพิพาททางแพ่งที่คู่กรณีตกลงกันเสนอข้อพิพาทของตนที่เกิดขึ้นแล้ว หรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้บุคคลภายนอกซึ่งเรียกว่าอนุญาโตตุลาการให้ทำการพิจารณาชี้ขาด โดยมีกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายและคู่กรณีผู้พิพากษาที่จะปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ คำชี้ขาดที่ออกมานั้นมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

สำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีครอบครัว เป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ ที่มาช่วยกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องใช้เวลาเสียค่าใช้จ่าย และทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวถดถอยกฎหมายเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน ซึ่งบิดามารดาและบุตรไม่สามารถตัดขาดจากกันได้โดยสิ้นเชิง รวมทั้งตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัวพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 จึงกำหนดให้ก่อนเริ่มพิจารณาคดีครอบครัวที่มีข้อพิพาทให้ศาลตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว เพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ความในคดีครอบครัวได้ประนีประนอมกัน เพื่อให้คู่ความในคดีครอบครัว ได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาท (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

โดยสิ่งที่ควรคำนึงถึงเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประกอบด้วย

1. การเจรจาต่อรองสองฝ่าย คู่พิพาทอาจไม่ยอมลดละผ่อนปรนให้กันเพราะยังมีทิฐิอยู่
2. การชี้ขาดตัดสินโดยศาล อาจมีฝ่ายหนึ่งแพ้ ฝ่ายหนึ่งชนะ และมีขั้นตอนยุ่งยาก ซับซ้อน และใช้เวลานาน
3. การไกล่เกลี่ยไม่มีฝ่ายใดแพ้ฝ่ายใดชนะ เพราะถ้าตกลงกันได้แสดงว่าชนะทั้งคู่ ที่สำคัญขึ้นอยู่กับความพึงพอใจในการยุติหรือระงับข้อพิพาทของคู่พิพาทเอง โดยผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวจะเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือให้บรรยากาศและอารมณ์ ตลอดจนการยอมลดทอนให้ดีขึ้น เพื่อให้เกิดการเจรจาตกลงประนีประนอมยอมความกันของคู่พิพาท

วิธีการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยคดีครอบครัว

1. ก่อนเริ่มพิจารณา ศาลตั้งผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว เพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ความในคดีครอบครัวได้ประนีประนอมยอมความกัน
2. กรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างพิจารณา
 - (2.1) คู่ความสามารถขอให้ศาลไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเวลาใด ๆ ก็ได้ระหว่างการพิจารณา
 - (2.2) คู่ความแจ้งความประสงค์ต่อศูนย์ประนีประนอมคดีครอบครัว

ภาพที่ 3 แผนผังขั้นตอนการประนีประนอมคดีครอบครัว

ที่มา : ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562

การไกล่เกลี่ยกับคดีความรุนแรงในครอบครัวต่างประเทศ

การไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวในต่างประเทศ

ในต่างประเทศจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยม เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีครอบครัวที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะตกลงกันไม่ได้นำมาไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นก่อน จึงขอยกตัวอย่างประเทศที่ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัว ดังนี้

ประเทศสิงคโปร์

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นส่วนหนึ่งในระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ ตาม Mediation Act 2017 ซึ่งช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลอีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐเป็นอย่างมาก สำหรับคดีครอบครัวจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลครอบครัวที่มีการให้บริการ ให้คำปรึกษาแก่คู่ความโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะทำให้ศาลโดยความยินยอมของคู่ความมีอำนาจส่งข้อพิพาทไปยังกระบวนการไกล่เกลี่ยและให้คำปรึกษา ทั้งนี้ กรณีที่ทำให้การไกล่เกลี่ยของสิงคโปร์ต่างจากไทย คือ คู่พิพาทกรณีหย่าร้างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์จะถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล กระบวนการระงับข้อพิพาทในศาลครอบครัวดำเนินการโดยแผนกระงับข้อพิพาททางครอบครัวเพื่อส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมของครอบครัว ผู้ไกล่เกลี่ยในศาลครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ของศาล ผู้ไกล่เกลี่ยอาสาหรือมาจากศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และผู้มีความรู้ด้านครอบครัวบำบัด ยังมีหน่วยงานที่เรียกว่า แผนกระงับข้อพิพาททางครอบครัวและศูนย์ระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับเด็ก ซึ่งทำหน้าที่ระงับ

ข้อพิพาทในคดีครอบครัว โดยผู้ไกล่เกลี่ยจะทำหน้าที่ช่วยเหลือคู่กรณีในการพูดคุยประนีประนอมเพื่อหาข้อยุติร่วมกัน ไม่มีการตัดสินว่าฝ่ายใดเป็นผู้ถูกหรือผิด เมื่อสามารถหาข้อยุติร่วมกันได้แล้วข้อตกลงดังกล่าวจะถูกบันทึกไว้ต่อหน้าผู้พิพากษา

ประเทศอังกฤษ

การใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศอังกฤษซึ่งจะใช้กฎหมายครอบครัวให้เป็นไปตาม The Family Law 1996 โดยกำหนดการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งให้คู่กรณีนำข้อพิพาทเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ยได้โดยศาลจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายพบปะเพื่อเจรจาตกลงกัน ถึงแม้จะอยู่ในขั้นตอนพิจารณาคดีแล้วก็สามารถทำได้ หากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ก็จะให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงไว้ นอกจากนี้แล้วระบบที่ทำกันในศาลจะมีหน่วยงานที่ทำการฝึกอบรมและความรู้ทั้งทางภาคทฤษฎีและปฏิบัติแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นนักกฎหมาย นักสังคมสงเคราะห์และบุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยนี้สามารถทำได้ทั้งในและนอกศาลซึ่งกระบวนการในศาลจะถือเป็นเครื่องมือที่ศาลจะใช้แก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวโดยกำหนดให้คู่กรณีมาพบกันที่ศาลและเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ถ้าเป็นกระบวนการนอกศาลคู่กรณีสามารถเลือกใช้บริการโดยสมัครใจได้ในการให้บริการลักษณะนี้จะมีความเป็นกันเองมากกว่าที่ทำในศาลซึ่งสามารถแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ อีกทั้งคู่กรณียังคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย ซึ่งกระบวนการไกล่เกลี่ยนอกศาลเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ด้วยบรรยากาศของการเจรจาซึ่งอาจจะผ่อนคลายกว่าการไกล่เกลี่ยในศาล และประเทศไทยยังไม่มีมีการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยคดีความรุนแรงในครอบครัวในประเทศไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้คดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีอันยอมความได้ เพื่อเป็นการบรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว มาตรา 16 “เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณี อาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นสมควร เพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกันก็ได้

เมื่อผู้ประนีประนอมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่งได้ดำเนินการไกล่เกลี่ยตามคำสั่งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้ว ให้รายงานผลการไกล่เกลี่ยต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลแล้วแต่กรณีด้วย ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยเป็นผลสำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะจัดให้มีการทำสัญญายอมความขึ้นหรือจะขอให้เรียกคู่ความมาท

สัญญายอมความกันต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลก็ได้เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลเห็นว่าสัญญายอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลดำเนินการให้เป็นไปตามสัญญายอมความนั้น” จากบทบัญญัติ มาตรา 16 กฎหมายให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาล โดยอาจดำเนินการไกล่เกลี่ยเอง หรือ ตั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนีประนอม ประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้มีการยอมความกัน ทั้งนี้อาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความยอมความกันได้ (นายสาโรช นักเบตร์ อัยการผู้เชี่ยวชาญ สำนักงานอัยการสูงสุด มีข้อเสนอแนะว่า ในทางปฏิบัติกรณีมีการไกล่เกลี่ย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือให้คู่กรณีลงลายมือชื่อให้ความยินยอมในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ด้วย) การจัดให้มีการประนีประนอมยอมความกันได้ ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความ ถอนคำ ร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551 กำหนดเป็นแนวทางไว้ สรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

1) กรณีผู้ถูกกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่ร้องทุกข์หรือไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำ ฯ หากพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรและคู่กรณียินยอมจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียอมความกันก็ได้

2) กรณีมีการร้องทุกข์และคดีอยู่ระหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่สามารถจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณียอมความกันได้

3) เมื่อการไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ โดยคู่กรณีตกลงยอมความกันได้และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอมความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำ สัญญายอมความ ตามแบบ คร.9 แล้วนำสัญญายอมความนั้นพร้อมคู่กรณีไปพบพนักงานสอบสวน เพื่อทำ บันทึกข้อตกลง ตามแบบ คร.10 ต่อไป

4) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบหรือผู้ได้รับมอบหมายจากศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวสอดส่องและให้คำแนะนำ ให้มีการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลง

5) กรณีผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวปฏิบัติตามเงื่อนไขและระยะเวลาในบันทึกข้อตกลง ก็ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการถอนคำ ร้องทุกข์หรือยอมความให้ โดยการส่งสำ นวนหรือเสนอความเห็นให้พนักงานอัยการส่งต่อไปแต่ถ้ามีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในบันทึกข้อตกลง ก็ให้พนักงานสอบสวนยกคดีขึ้นทำการสอบสวน และส่งตัวผู้กระทำฯ ให้พนักงานอัยการพิจารณาสั่งคดีต่อไป

บทกำหนดโทษฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว

มาตรา 4 “ ผู้ใดกระทำ การอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว ผู้นั้นกระทำความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับให้

ความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นความผิดอันยอมความ ได้ แต่ไม่ลบล้างความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำ ความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย ให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้”

มาตรา 5 “ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็น หรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดทั้งทางแพ่งทางอาญา และทางปกครอง”

มาตรา 6 วรรคแรก “การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 5 อาจกระทำโดยวาจา เป็นหนังสือทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใด”

ในทางปฏิบัติผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำความรุนแรงในครอบครัว อาจไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่โดยตรง ทั้งนี้สามารถแจ้งเหตุต่อศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัวซึ่งในกรุงเทพมหานคร คือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในส่วนภูมิภาค คือ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด หรืออาจจะแจ้งต่อศูนย์ประชาบดี 1300 ทั่วประเทศ ศูนย์พิงได้ (OSCC) ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้จักได้ประสานพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

มีเจตนารมณ์ เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม ป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรม ตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และส่งเสริมความร่วมมือในการคุ้มครองเด็กระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน โดยกำหนดหน้าที่ของผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การห้ามผู้ใดกระทำความทารุณกรรมเด็ก หากผู้ใดฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 30,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ (มาตรา 78) ซึ่งกฎหมายกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่ให้อำนาจรัฐเข้าไปแทรกแซงได้ หากพบว่าเด็กได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสมหรือถูกทารุณกรรม (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534

มาตรา 110 วรรคแรก ซึ่งระบุว่า “เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมในคดีครอบครัว ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอม ประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดามารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความ หรือบุคคลที่ศาลเห็นสมควรเพื่อให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือศาล ในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน หรืออาจ

มอบหมายให้พนักงานสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลได้ช่วยเหลือให้คู่ความ ประนีประนอมกันได้” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2534)

**ระเบียบกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการทำ
บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความถอนคำร้องทุกข์ในชั้นสอบสวน พ.ศ. 2551**

การไกล่เกลี่ยให้ยอมความ

ข้อ 4 ในระหว่างการสอบสวน หากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่า ข้อหากระทำ ความรุนแรง ในครอบครัวหรือการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัวเป็นกรณีเดียวกับความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 และพฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรง พอมีทางปรองดองกันได้ หรือ คู่กรณีร้องขอ พนักงานสอบสวนอาจจัดให้มีการไกล่เกลี่ยให้ผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัวกับ ผู้ต้องหาคำร้อง ความรุนแรงในครอบครัวได้ยอมความกันให้พนักงานสอบสวนแจ้งนัดให้คู่กรณีได้พูดคุยเจรจา ไกล่เกลี่ยยอมความกัน โดยอาจตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลทำ การไกล่เกลี่ยตามมาตรา 16 วรรคหนึ่ง แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ก็ได้

ข้อ 5 ในการไกล่เกลี่ย นอกจากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายแล้ว ถ้ามีเหตุจำเป็นและสมควรก็ให้ผู้ทำ การไกล่เกลี่ยเรียกบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาให้ความคิดเห็นหรือร่วมไกล่เกลี่ยด้วยก็ได้ แล้วแต่เหตุผลและความจำเป็นแต่ละกรณีเมื่อคู่กรณีสามารถยอมความกันได้ และเงื่อนไขหรือข้อตกลงยอม ความไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้จัดให้มีการไกล่เกลี่ยทำสัญญายอมความให้ แล้วเสนอสัญญายอมความดังกล่าวให้พนักงานสอบสวน ผู้รับผิดชอบพร้อมคู่กรณี ไปทำ บันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความหรือถอนคำ ร้องทุกข์ต่อหน้า พนักงานสอบสวนตามมาตรา 12 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ. 2550 การทำสัญญายอมความให้เป็นไปตามแบบ คร.9

ข้อ 6 เมื่อผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้ร้องทุกข์ หรือมีการร้องทุกข์แทนแล้ว หาก พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรจะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันก็ได้ โดยให้นำ ความในข้อ 4 วรรคสอง และข้อ 5 มาใช้บังคับในกรณีผู้ถูกระทำ ด้วยความรุนแรงในครอบครัว ยังไม่ได้ร้อง ทุกข์หรือไม่ประสงค์จะร้องทุกข์ให้ดำเนินการไกล่เกลี่ยกับผู้กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หากพนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้รับผิดชอบเห็นสมควรและคู่กรณียินยอม จะดำเนินการไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีได้ยอมความกันตามวรรคหนึ่งก็ได้ (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2561)

การไกล่เกลี่ยคดีครอบครัวในศาลเยาวชนและครอบครัวแบ่งเป็นสองขั้นตอน คือ

1. การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องคดีต่อศาล คู่ความร้องขอให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ซึ่ง การไกล่เกลี่ยเกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย หากสำเร็จจะจัดทำบันทึกข้อตกลงให้แก่คู่ความมีผลเป็น สัญญาประนีประนอมยอมความ

2. การไกล่เกลี่ยหลังฟ้องศาล คู่ความสามารถไกล่เกลี่ยได้ตั้งวันนัดก่อนพิจารณาครั้งแรก หรือระหว่างการพิจารณาก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษา หากสำเร็จจะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความเช่นกันซึ่งถือว่าเป็นคำพิพากษายอมมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

สำหรับระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยนั้น ขึ้นอยู่กับคู่พิพาทว่าสามารถไกล่เกลี่ยกันได้หรือไม่ โดยเฉลี่ยหากคู่พิพาทสามารถตกลงกันได้ง่ายขึ้น การไกล่เกลี่ยจะใช้เวลาเพียง 1-2 ชั่วโมง ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าสู่กระบวนการทางศาลย่อมประหยัดเวลา ลดภาระค่าใช้จ่ายและคู่พิพาทมีสัมพันธที่ดีกันต่อไปในอนาคตได้ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

รูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จำแนกได้ 4 รูปแบบ ดังนี้

1.การไกล่เกลี่ย วิธีการประกอบด้วยการเผชิญหน้าระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยมีคนกลางเป็นผู้ประสานงาน โดยทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำต้องพูดคุยกันตามความเป็นจริงบนฐานของความสัมพันธ์

2.การประชุมกลุ่มครอบครัว การประชุมกลุ่มครอบครัวประกอบด้วยผู้กระทำผู้ถูกกระทำ และสมาชิกในครอบครัวที่มีความสำคัญรวมทั้งบุคคลภายนอกเข้าร่วมพูดคุยกันโดยมีคนกลางเป็นผู้ประสานงาน

3.การพิจารณาแบบล้อมวง ผู้ที่เข้าร่วมในการสนทนาแบบล้อมวง ได้แก่สมาชิกของชุมชนผู้ที่เคยทำงานเป็นผู้พิพากษา ตำรวจ และอื่นๆ

4.การพิจารณาโดยคณะกรรมการบูรณาการชุมชน คณะกรรมการนี้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเบี่ยงเบนคดีหรือการคุมประพฤติ โดยประกอบด้วย ผู้คนในชุมชน ผู้กระทำผิด เหยื่อ อาชญากรรม ผู้แทนจากกระบวนการยุติธรรม บางครั้งก็มีสมาชิกครอบครัวของผู้กระทำผิดรวมอยู่ด้วย การดำเนินการก็เช่นเดียวกับรูปแบบอื่นๆ

อย่างไรก็ตามในการดำเนินการอาจใช้รูปแบบในลักษณะการผสมผสานก็ได้โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และตัวแปรอื่นๆ

ผลของการไกล่เกลี่ย

โดยที่ผลของการไกล่เกลี่ยจะแบ่งแยกได้เป็น 2 กรณี คือ

1.กรณีที่การไกล่เกลี่ยประสบผลสำเร็จ มีการถอนฟ้อง หรือคู่ความประสงค์จะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ให้ผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นและเสนอศาลเพื่อพิจารณา เมื่อศาลเห็นว่าสัญญาดังกล่าวไม่ฝ่าฝืน หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ให้พิพากษายกฟ้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ซึ่งยังมีกรณีที่ศาลอาจจะไม่พิพากษาแต่กำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้คู่ความทดลองปฏิบัติตามสัญญาก่อนก็สามารถทำได้ เช่น การกำหนดเงื่อนไขให้คู่พิพาทฝ่ายบิดา รับผิดชอบจ่ายเงินค่าเทอมบุตรในการศึกษาติดต่อกันเป็นระยะเวลา 1 ปี

เป็นต้น โดยหากคดีครอบครัวนั้น ๆ ผู้เยาว์มีประโยชน์ หรือมีส่วนได้เสียให้ศาลคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เยาว์เป็นสำคัญ

2.กรณีนี้คู่ความไม่อาจตกลงกันได้ให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ คือ ความสมัครใจของคู่ความที่ประสงค์จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแท้จริงไม่ได้คิดทำเพื่อจะประวิงเวลาเท่านั้น ทุกฝ่ายต้องเปิดใจยอมรับเพื่อเข้าสู่กระบวนการ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาจากความพร้อมที่จะเตรียมตัวเตรียมข้อเท็จจริงมาแสดงเพื่อประโยชน์ในการพูดคุยไกล่เกลี่ยกัน ความรับผิดชอบที่จะเข้าร่วมตามวันเวลาที่นัดหมายซึ่งต้องให้ความร่วมมือกับผู้ประนีประนอมด้วย ดังนั้น ผลของการไกล่เกลี่ยจึงอยู่กับความตั้งใจของคู่ความมากกว่าสิ่งอื่นใด หากมิได้มีความตั้งใจที่จะทำให้กระบวนการยุติธรรมยุติลง แต่เพียงคู่ความให้ความร่วมมือต่อกันทุกฝ่ายย่อมเชื่อมั่นว่าจะได้รับความเป็นธรรมตามข้อเสนอที่ตนเองต้องการ (ทัชชกร มหาแสง, 2561)

ปัจจัยที่ทำให้การไกล่เกลี่ยประสบความสำเร็จ (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

1. ความสมัครใจ คู่ความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างแท้จริง
2. ความพร้อม เตรียมตัวและเตรียมข้อเท็จจริงเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
3. ความรับผิดชอบในการเข้าร่วมตามวันและเวลาที่นัดหมาย
4. ความร่วมมือมีความตั้งใจให้ความร่วมมือเพื่อนำไปสู่จุดหมายอันเป็นที่ยอมรับ
5. ความสุภาพระหว่างไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ใช้คำพูด กิริยา อธยาศัยอย่างสุภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับ (ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี, 2562)

1. สะดวก ไม่เป็นทางการ หรือมีขั้นตอนมากเกินไป
2. รวดเร็ว ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากสลับซับซ้อน
3. ประหยัด ไม่มีค่าใช้จ่าย
4. พึงพอใจ คู่พิพาทตัดสินใจเองในผลการประนีประนอม
5. รักษาสัมพันธภาพอันดีของคู่ความ

ข้อเสนอแนะ

1. ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวมากกว่าการคำนึงถึงสิทธิของผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว เน้นให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ย ประนีประนอม ไม่ได้คำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อความรุนแรง ซึ่งผู้ถูกระทำส่วนใหญ่มักเป็นผู้หญิง แต่ให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของบุตรเป็นหลัก ในเรื่องการประนีประนอมซึ่งมีผู้ที่จะมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจะต้องผ่านการอบรมมีความเข้าใจ โดยไม่ได้เข้ามาเพื่อตัดสินชี้ขาด แต่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่เข้าร่วมไกล่เกลี่ย

2. การสร้างเครือข่ายในชุมชน เพื่อเป็นแนวร่วมการแก้ปัญหาความรุนแรง ควรจัดการอบรมการให้การปรึกษาและกลยุทธ์ในการไกล่เกลี่ย ในกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนด้วย เช่น ครู ผู้นำทางศาสนา

ทุกศาสนาในชุมชน หรือเจ้าหน้าที่รักษา ความสงบและความปลอดภัยในชุมชน เป็นต้น เพราะปัญหาครอบครัวไม่ใช่เรื่องของคนในครอบครัวเท่านั้น

3. ควรมีการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในทีมสุขภาพที่อยู่ในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถและเป็นผู้เชี่ยวชาญในการบำบัดด้านต่าง ๆ เช่น การให้การปรึกษารายบุคคล การให้การปรึกษาคู่สมรส และครอบครัวบำบัด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่บุคลากรเหล่านี้สามารถให้ความช่วยเหลือบุคคลที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ในประเทศสิงคโปร์คดีครอบครัวจะมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลครอบครัวที่มีการให้บริการให้คำปรึกษาแก่คู่ความโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งจะให้ศาลโดยความยินยอมของคู่ความมีอำนาจส่งข้อพิพาทไปยังกระบวนการไกล่เกลี่ยและให้คำปรึกษา ทั้งนี้ กรณีที่ทำให้การไกล่เกลี่ยของสิงคโปร์ต่างจากไทย คือ คู่พิพาทกรณีหย่าร้างที่บุตรยังเป็นผู้เยาว์จะถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยก่อนที่จะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล

5. กระบวนการไกล่เกลี่ยในประเทศอังกฤษ กำหนดการแก้ไขปัญหาค่าความขัดแย้งให้คู่กรณีนำข้อพิพาทเข้ามาดำเนินการไกล่เกลี่ยได้โดยศาลจะเปิดโอกาสให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายพบปะเพื่อเจรจาตกลงกัน ถึงแม้จะอยู่ในขั้นตอนพิจารณาคดีแล้วก็สามารถทำได้ หากคู่กรณีสามารถตกลงกันได้ก็จะให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงไว้ กระบวนการไกล่เกลี่ยทำได้ทั้งในและนอกศาล กระบวนการนอกศาลคู่กรณีสามารถเลือกใช้บริการโดยสมัครใจได้ในการให้บริการลักษณะนี้จะมีความเป็นกันเองมากกว่าที่ทำในศาลซึ่งสามารถแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งในครอบครัวได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จ อีกทั้งคู่กรณียังคงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันอีกด้วย ด้วยบรรยากาศของการเจรจาซึ่งอาจจะผ่อนคลายกว่าการไกล่เกลี่ยในศาล และประเทศไทยยังไม่มีมีการปรับใช้กฎหมายในประเด็นนี้

6. ปรับปรุงแก้ไขร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ให้มีความสมบูรณ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ CEDAW ที่ให้ไว้ แทนการจัดทำร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่ โดยให้มีเป้าหมายชัดเจนในการคุ้มครองบุคคลผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและคำนึงถึงสิทธิของผู้ประสบปัญหา เมื่อผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงต้องการดำเนินคดี ต้องใช้มาตรการทางอาญาลงโทษ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการตามกฎหมายไปให้ถึงที่สุด ศาลครอบครัวจะต้องคำนึงของประโยชน์สูงสุดของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อกระทำด้วยความรุนแรงในการที่จะให้คำแนะนำเรื่องการไกล่เกลี่ย

"ความรุนแรงในครอบครัว" ที่เกิดจากการทำร้ายซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นการที่สามีทำร้ายภรรยาบิดาและ/หรือมารดาทำร้ายบุตร หรือ ผู้ที่แข็งแรงกว่าทำร้ายบุพการีที่มีความชราภาพ เป็นญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้ที่มีความอ่อนแอทางสรีระ หรือเป็นผู้ที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจสังคม หรือในทางกลับกัน มีเพียงส่วนน้อยที่ภรรยาทำร้ายสามี นั้น เป็น "ปัญหาสังคมถึงอาชญากรรม" ที่มีจำนวนความถี่และความรุนแรงเพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน จึงได้มีการบูรณาการยุติธรรมเข้ามาช่วย ในกระบวนการยุติธรรมมิได้มีเพียงแต่การ "ฟ้องคดี" เพื่อตัดสินข้อขัดแย้ง หรือข้อพิพาท หากแต่ยังมีกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลายรูปแบบที่สามารถช่วยให้คู่พิพาทได้เลือกใช้ คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาล หรือ การระงับข้อพิพาททางเลือก หมายถึงการระงับข้อพิพาทโดยไม่ใช้วิธีฟ้องศาล ซึ่งโดยหลักๆจะแบ่งได้ 4 วิธีได้แก่ การเจรจา การไกล่เกลี่ย

การประนีประนอมข้อพิพาท และการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีครอบครัว เป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่สำคัญ ที่มาช่วยกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีที่ต้องใช้เวลาเสียค่าใช้จ่าย และทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวคงอยู่กฎหมายเล็งเห็นถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นเรื่องสำคัญและมีความละเอียดอ่อน เพื่อให้คู่ความในคดีได้มีโอกาสเจรจาและตกลงระงับข้อพิพาทด้วยการประนีประนอมยอมความ โดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อยุติปัญหาข้อพิพาทผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ย่อมทำให้ประชาชนผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็วเป็นธรรมและได้รับการแก้ไขเยียวยาความเสียหายด้วยความรวดเร็วโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

ในต่างประเทศจะมีกระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ได้รับความนิยม เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีครอบครัวที่ยังไม่ถึงขั้นที่จะตกลงกันไม่ได้นำมาไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นก่อน ในประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 กำหนดให้คดีความรุนแรงในครอบครัวเป็นคดีอันยอมความได้ เพื่อเป็นการบรรลุตตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว มาตรา 16 “เพื่อประโยชน์ในการยอมความในคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมในสังคมจึงควรที่จะช่วยกันป้องกันมิให้ความรุนแรงเกิดขึ้นภายในครอบครัวบนพื้นฐานของหลักพื้นฐานทางสิทธิมนุษยชนที่จะต้องตระหนักถึงความเสี่ยงของเหยื่อที่ถูกทำร้ายจากคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือสตรี ซึ่งในปัจจุบันได้มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยกฎหมายฉบับนี้ มุ่งที่จะแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีความละเอียดอ่อนซับซ้อน เนื่องจากการใช้มาตรฐานทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาบางสถานการณ์มีความไม่เหมาะสม เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญามุ่งที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟู หรือปกป้องคุ้มครอง แต่พระราชบัญญัติฉบับนี้ มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากกฎหมายอาญาคือมีการเปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสกลับตัวกลับใจและยับยั้งการกระทำความผิดซ้ำและยังสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ในทางอ้อมอีกด้วย

ปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัวส่วนใหญ่สาเหตุมาจากความเชื่อ ทศนคติ อารมณ์แบบพฤติกรรมที่ผิดรวมไปถึงความไม่เข้มแข็งของกฎหมายที่ไม่สามารถเอาผิดได้ถ้าเป็นการทะเลาะวิวาทกันในครอบครัว และถูกคนส่วนหนึ่งในสังคมมองว่าเป็นเรื่องปกติ คนในสังคมจึงควรผลักดันให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาอาจจะลดน้อยลงด้วยการแจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว เพราะความรุนแรงในครอบครัวเป็นเรื่องของสาธารณชนไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัวอีกต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2561). คู่มือการปฏิบัติงานของหน่วยงานในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER18/DRAWER003/GENERAL/DATA0000/00000061.PDF>.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550. (14 สิงหาคม 2550). ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 124 ตอนที่ 41 ก, น 1-8.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดบึงกาฬ. (2560). การกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว กฎหมายช่วยได้. สืบค้นจาก <https://bngjc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/8/cid/14/iid/133860>.
- ชุตินาฏ พงษ์ทองวัฒนา. (2561). เปิด 3 ปัจจัยนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว เผย 'ผู้ชาย' ก่อปัญหามากที่สุด. สืบค้นจาก <https://news.mthai.com/special-report/617615.html>
- ทัชชกร มหาแถลง. (2561). ความยุติธรรมทางเลือกกับคดีครอบครัว ผลงานวิชาการการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 13 ประจำปี 2561. สืบค้นจาก <https://www.spu.ac.th/award/19381/academic>.
- ผู้พิพากษาสมทบ รุ่น 7 ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดราชบุรี. (2562). การประเมินประណคดีครอบครัว. สืบค้นจาก <https://rcbjc.coj.go.th/th/file/get/file/20190611d41d8cd98f00b204e9800998ecf8427e145430.pdf>.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2534). พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534. สืบค้นจาก <http://www.law.moi.go.th/055.pdf>.
- อินทรชัย พาณิขกุล. (2557). "ผ้าซิ่นเมีย"ผู้หญิงจำทน-ผู้ชายยังได้ใจ. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/politic/report/309338>.
- Piquero, A. R., Jennings, W. G., Jemison, E., Kaukinen, C., & Knaul, F. M. (2020). Domestic violence during the COVID-19 pandemic – Evidence from a systematic review and meta-analysis. *Journal of Criminal Justice*. 74, pp.1-10. Retrieved from <https://miami.pure.elsevier.com/en/publications/domestic-violence-during-the-covid-19-pandemic-evidence-from-a-sy>.
- Humphreys, K. L., Thwint, M., & Zeanah, C. H. (2020). Increased Risk for Family Violence During the COVID-19 Pandemic. *PEDIATRICS PERSPECTIVES*. 146 no.1. pp.1-3. Retrieved from <https://publications.aap.org/pediatrics/article/146/1/e20200982/37027/Increased-Risk-for-Family-Violence-During-the?autologincheck=redirected>.
- Neil, J. (2020). Domestic violence and COVID-19. *The Royal Australian College of General Practitioners 2020*. Retrieved from <https://www1.racgp.org.au/ajgp/coronavirus/domestic-violence-and-covid-19>.
- Bopitv. (2008). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเยียวยาความรุนแรงในครอบครัว. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/OhtxM>.

Pobpad. (2561). ความรุนแรงในครอบครัว วิธีรับมือและช่วยเหลือให้เหยื่อปลอดภัย. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/VRYL6>.

Thai PBS. (2563). เปิดสถิติความรุนแรงในครอบครัว "แม่ - เมีย" ถูกทำร้ายสูงขึ้น. สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/295351>.